

CUPRINS

Introducere	13
I. Lumea antică	19
Erupția Tobei (75.000 î.H.)	20
Apariția lui <i>Homo sapiens sapiens</i> (38.000 î.H.)	22
Încălzirea globală (10.000 î.H.)	23
Așezările omenești și cultivarea plantelor (8000 î.H.)	24
Inventarea roții (6400 î.H.)	26
Formarea Mării Negre (5550 î.H.)	27
Prima extragere la cald a cuprului (5500 î.H.)	28
Începutul războaielor în Mesopotamia (5000 î.H.)	29
Construirea primilor megaliti (4700 î.H.)	30
Moartea Omului Zăpezilor (3300 î.H.)	33
Construirea piramidei în trepte din Saqqara (2900 î.H.)	35
Inventarea scrierii cuneiforme în Sumer (2500 î.H.)	37
Introducerea orezului în China (2300 î.H.)	38
Construirea Labirintului din Cnossos (1900 î.H.)	38
Erupția Therei (1520 î.H.)	41
Akhenaton introduce monoteismul (1374 î.H.)	43
Bătălia de la Kadeș (1280 î.H.)	46
Exodul (cca 1270 î.H.)	48
Atacul grecesc asupra Troiei (1250 î.H.)	50
Construirea templului din Ierusalim (950 î.H.)	51
Scrierea <i>Iliadei</i> (850 î.H.)	54
Cucerirea Ierusalimului de către Nabucodonosor (587 î.H.) ...	56
Iluminarea lui Buddha (528 î.H.)	58
Conceptul de suprapopulare (500 î.H.)	59
Regula de aur (495 î.H.)	61
Bătălia de la Marathon (490 î.H.)	62
Construirea Parthenonului (438 î.H.)	63
Jurământul lui Hipocrat (429 î.H.)	65
Cucerirea Atenei de către Sparta (405 î.H.)	66



EVENIMENTE CARE AU SCHIMBAT LUMEA

Moartea lui Socrate (399 î.H.)	67
Construirea monumentului funerar al lui Mausol (354 î.H.) ...	69
Bătălia de la Cheroneea (338 î.H.)	70
Bătălia de la Arbela (331 î.H.)	71
Construirea Farului din Alexandria (285 î.H.)	73
Construirea Colosului din Rodos (282 î.H.)	75
Inventarea șurubului lui Arhimede (265 î.H.)	77
Arderea cărților de către împăratul Qin (212 î.H.)	78
Invadarea Galiei de către Cezar (58 î.H.)	79
Asasinarea lui Iulius Cezar (44 î.H.)	81
Crucificarea lui Iisus (33 d.H.)	83
Distrușgerea Romei prin foc (64 d.H.)	86
Erupția Vezuviului (79 d.H.)	87
Bătălia de la podul Milvian (312 d.H.)	89
Vandalii jefuiesc Roma (455 d.H.)	91
Originea calendarului creștin (525 d.H.)	92

II. Lumea medievală și renașcentistă	95
Ciurma lui Iustinian (541 d.H.)	96
Sosirea Sfântului Augustin în Kent (597)	97
Întoarcerea lui Mahomed la Mecca (629)	100
Distrușgerea Bibliotecii din Alexandria (646)	101
Bătălia de la Poitiers (732)	104
Încoronarea lui Pepin cel Scurt de către Sfântul Bonifaciu (751)	106
Moartea lui Harun al-Rashid (809)	108
Înfrângerea lui Alfred de către danezi (878)	109
Crearea Angliei (925–973)	111
Introducerea notațiilor aritmetice arabe în Occident (975) ...	112
Întemeierea coloniei Groenlanda (981–986)	114
Cucerirea daneză a Angliei (1016)	116
Cucerirea normandă a Angliei (1066)	118
Înfruntarea dintre Henric al IV-lea și papa Grigorie al VII-lea (1076)	122
Inventarea busolei magnetice (1086)	124
Terminarea templului Angkor Wat (1150)	126

Cuprins



Asasinarea lui Thomas Becket (1170)	128
Râul Galben își schimbă cursul (1194)	131
<i>Magna Carta</i> (1215)	133
Introducerea anestezicelor (1236)	136
Introducerea prafului de pușcă în Europa (1249)	137
Bătălia de la Lewes (1264)	139
Invazia chineză a Japoniei (1274)	142
Vizita lui Marco Polo în China (1275)	143
Execuția lui Jacques de Molay (1314)	145
Moartea Neagră (1348)	147
Revolta țăranilor (1381)	150
Jefuirea orașului Delhi (1398)	152
<i>Geografia</i> lui Ptolemeu ajunge în Italia (1405)	154
Călătoriile lui Zheng He (1405–1433)	157
Ioana d'Arc îl îndeamnă pe Delfin să reclame coroana (1429)	159
Portughezii ajung la capul Bojador (1433)	161
Căderea Constantinopolului (1453)	163
Henric al VI-lea al Angliei are primul acces de nebunie (1453)	164
Publicarea <i>Bibliei</i> lui Gutenberg (1456)	166
Călătoria lui Columb în Lumea Nouă (1492)	167
Călătoria lui Vasco da Gama (1497)	170
Este pictată <i>Mona Lisa</i> (1504)	172
Inventarea ceasului (1511)	174
Proteste împotriva sclaviei (1514)	174
Reforma (1517)	176
Călătoria lui Magellan în jurul Pământului (1519–1521)	179
<i>Noul Testament</i> englez al lui Tyndale (1526)	181
Căderea Imperiului Inca (1531)	183
Arhitectura Renașterii (1550)	185
Masacrul hughenoților (1562)	187
Uciderea lordului Darnley (1567)	188
Universul este schimbător (1572)	191
Sebastianismul (1578)	192
Galileo și pendulul (1581)	195



EVENIMENTE CARE AU SCHIMBAT LUMEA

Introducerea calendarului gregorian (1582)	197
Pieseile lui Shakespeare (1590–1612)	198
III. Lumea în Epoca Luminilor	201
Începutul campaniei antituton (1604)	202
Observațiile lui Galileo asupra Lunii și a lui Jupiter (1610) .	204
Defenestrația de la Praga (1618)	206
<i>Istoria lumii</i> a lui Walter Raleigh (1618)	207
Călătoria vasului <i>Mayflower</i> (1620)	211
<i>Discursul</i> lui Descartes (1637)	212
Moartea lui John Harvard (1638)	214
Inventarea mașinii de calcul (1642)	214
Execuția lui Carol I (1649)	215
<i>Chimistul sceptic</i> al lui Boyle (1661)	219
Ciuma în Europa (1663)	221
Legile gravitației ale lui Newton (1666)	222
Marele incendiu al Londrei (1666)	224
<i>Cugetările</i> lui Pascal (1670)	226
Descoperirea cascadei Niagara (1678)	227
Întemeierea orașului Calcutta (1686)	228
Cutremurul de pământ și incendiul din Edo (1703)	230
Bătălia de la Blenheim (1704)	231
Naufragiul navei <i>Association</i> (1707)	232
Prima lege asupra drepturilor de autor (1710)	234
Vânarea primului cașalot cu ajutorul harponului (1712)	235
Balonul de săpun al Mării Sudului (1720)	237
Revoluția agricolă (1730)	239
Cutremurul de la Lisabona (1755)	241
Rousseau scrie <i>Contractul social</i> și <i>Emil</i> (1762)	243
Motorul cu aburi al lui Watt (1765)	244
Ceaiul din Boston (1773)	246
Primul submarin militar (1775)	248
Călătoria căpitanului Cook în Pacificul de Sud (1775)	250
Primul zbor cu balonul (1783)	251
Căderea Bastiliei (1789)	252



IV. Lumea în secolul al XIX-lea	255
Napoleon este proclamat împărat (1804)	256
Bătălia de la Trafalgar (1805)	258
Încercările de reformă socială ale lui Robert Owen (1809) ..	261
Retragerea lui Napoleon din Moscova (1812)	264
Erupția Tamborei (1815)	266
Bătălia de la Waterloo (1815)	267
Eliberarea Noii Granade (1819)	269
Declarația de independență a grecilor (1822)	272
Descifrarea stelei de la Rosetta (1822)	273
Începuturile forajului petrolier la Baku (1823)	276
Malthus, <i>Despre populație</i> (1826)	277
Inventarea secerătorii mecanice (1831)	279
Inventarea mașinii de cusut (1832)	280
Abolirea sclaviei în Anglia și coloniile sale (1834)	282
Inventarea fotografiei (1838)	283
Calea Lacrimilor (1838)	285
Inventarea bicicletei (1839)	286
Goodyear obține patentul pentru vulcanizare (1844)	288
Inventarea telegrafului (1844)	289
Inventarea anesteziei (1846)	291
Publicarea <i>Manifestului comunist</i> al lui Marx (1847)	292
Marea Expoziție (1851)	293
Inventarea ascensorului (1853)	295
Inventarea convertizorului Bessemer (1856)	296
Descoperirea Omului de Neanderthal (1856)	297
Darwin publică <i>Originea speciilor</i> (1859)	299
Inventarea armei automate Gatling (1863)	301
Discursul lui Lincoln de la Gettysburg (1863)	303
Convenția de la Geneva (1864)	305
Asasinarea lui Lincoln (1865)	306
Inventarea dinamitei (1866)	310
Inventarea chirurgiei antiseptice (1867)	311
Publicarea operei <i>Das Kapital</i> a lui Karl Marx (1867)	312
Inventarea mașinii de scris (1868)	314
Primul vagon frigorific (1868)	316



EVENIMENTE CARE AU SCHIMBAT LUMEA

Terminarea canalului Suez (1869)	317
Proclamarea unui imperiu german unit (1871)	319
Crearea primului parc național din lume (1872)	320
Crearea DDT-ului (1873)	322
Inventarea telefonului (1876)	323
Deschiderea primei clinici pentru controlul natalității (1878) ...	325
Distrugerea națiunii zuluze (1879)	327
Inventarea becului incandescent (1879)	329
Terminarea catedralei din Köln (1880)	330
Descoperirea bacilului TBC (1882)	332
Inventarea fibrei sintetice (1883)	333
Erupția din Krakatoa (1883)	335
Inventarea lămpii cu plasă incandescentă (1885)	337
Identificarea cu ajutorul amprentelor (1885)	338
Inventarea limbii esperanto (1887)	339
Inventarea anvelopelor pneumatice (1888)	341
Inventarea copiatorului Gestetner (1888)	342
Inventarea clădirilor pe structuri de oțel (1888)	343
Introducerea pensiilor pentru bătrâni (1891)	344
Mașina lui Henry Ford (1893)	345
Călătoria lui Lenin la Geneva (1895)	346
Descoperirea razelor X (1895)	348
Inventarea comunicațiilor fără fir (1895)	349
Inventarea filmelor (1895)	352
Descoperirea structurii atomului (1897)	354
Țânțarii sunt cauza malariei (1897)	354
Introducerea heroinei ca medicament (1898)	355
V. Lumea modernă	357
Flatiron Building din New York (1902)	358
Erupția vulcanului Pelée (1902)	359
Zborul fraților Wright (1903)	360
Teoria relativității a lui Einstein (1905)	363
Cutremurul de pământ din San Francisco (1906)	365
Întâlnirea dintre Jung și Freud (1907)	367
Expoziția cubistă de la Paris (1907)	370

Cuprins



Întemeierea Mișcării Cercetașilor (1908)	372
Sfera de foc din Tunguska (1908)	374
Blériot traversează Canalul Mânecii cu avionul (1909)	376
Inventarea bachelitei (1909)	377
Scufundarea <i>Titanicului</i> (1912)	378
Asasinatul de la Sarajevo (1914)	385
Scufundarea <i>Lusitaniei</i> (1915)	386
Bătălia Iutlandei (1916)	389
Bătălia de pe râul Somme (1916)	390
Asasinarea țarului și a familiei sale (1918)	392
Sfârșitul Primului Război Mondial (1918)	393
Epidemia de gripă spaniolă (1918)	396
Tratatul de la Versailles (1919)	397
Masacrul de la Amritsar (1919)	398
Primele transmisii radio (1921)	399
Deschiderea primei autostrăzi (1921)	401
Numirea lui Mussolini (1922)	402
Walt Disney și primul film de animație, <i>Steamboat Willie</i> (1928)	404
Colectivizarea agriculturii sovietice (1928)	406
Descoperirea penicilinei (1928)	408
Crahul din Wall Street (1929)	409
Vaticanul interzice contracepția (1930)	411
Inventarea microscopului electronic (1932)	412
Hitler este numit cancelar al Germaniei (1933)	413
Se descoperă că fumul de țigară este cancerigen (1933)	416
Inventarea radiotelescopului (1937)	417
Picasso pictează <i>Guernica</i> (1937)	418
Asasinarea lui Vom Rath (1938)	419
Începutul celui de-al Doilea Război Mondial (1939)	422
Divizarea atomului (1939)	425
Descoperirea picturilor din peștera Lascaux (1940)	426
Pearl Harbor (1941)	429
Bătălia de la Stalingrad (1942)	431
Ziua Z (1944)	433
Hiroshima (1945)	434



EVENIMENTE CARE AU SCHIMBAT LUMEA

Independența Indiei (1947)	438
Începutul Războiului Rece (1948)	439
Mao ajunge la putere în China (1949)	441
Descifrarea scrierii Linear-B (1952)	443
Descoperirea structurii ADN-ului (1952)	445
Inventarea calculatoarelor pentru a fi utilizate în lumea afacerilor (1954)	447
Revoluția din Ungaria (1956)	448
Lupta pentru aer curat (1956)	450
Primul satelit construit de mâna omului (1957)	451
Campania pentru Dezarmare Nucleară (1958)	453
Revoluția din Cuba (1959)	456
Inventarea circuitelor integrate (1959)	457
Dezbaterea televizată Kennedy-Nixon (1960)	458
Pilula anticoncepțională (1960)	459
Criza rachetelor din Cuba (1962)	460
Cutremurul de la Anchorage (1964)	461
Desegregarea în Sudul american (1964)	461
Revoluția Verde (1964)	464
Primul transplant de inimă (1967)	465
Prima aselenizare (1969)	467
Watergate (1972)	469
Criza petrolului (1973)	472
Tentativa de asasinare a papei Ioan Paul al II-lea (1981)	474
Începutul epidemiei de SIDA (1981)	476
Reportajul lui Michael Buerk asupra foametei din Etiopia (1985)	478
Dezastrul de la Cernobîl (1986)	481
Piața Tienanmen (1989)	483
Eliberarea lui Nelson Mandela (1990)	484
Colapsul Uniunii Sovietice (1991)	487
11 septembrie 2001	489
Cutremurul din oceanul Indian (2004)	491



11 SEPTEMBRIE 2001

Nouă-unsprezece reprezintă numărul rezervat apelurilor de urgență americane și de asemenea data în stil american a celui mai grav atac terorist care a avut loc vreodată asupra Statelor Unite. Atacurile al-Qaida de la Washington și New York din 11 septembrie 2001, în care au murit în jur de 3000 de oameni, au fost o expresie a frustrării extremiștilor musulmani în raport cu fenomenul globalizării, care își are originea în Vest. Globalizarea înlocuia vechile moduri de viață cu consumerismul și obiectivul îmbogățirii, față de care mulți musulmani tradiționaliști opuneau rezistență. Vestul preferă să se raporteze la această situație ca la un „război împotriva terorismului”, dar adevărata problemă este de fapt o ciocnire a civilizațiilor.

În februarie 1998, liderul al-Qaida Osama bin Laden a emis o *fatwa* împotriva tuturor cetățenilor americani, atât militari, cât și civili.

Decizia de a-i ucide pe toți americanii și pe alții lor – civili și militari – este o datorie individuală pentru orice musulman care poate face acest lucru în orice țară unde este posibil pentru a elibera moscheea al-Asqua (Ierusalim) și moscheea sfântă (Mecca) de sub stăpânirea acestora și pentru ca armatele lor să se retragă din toate pământurile Islamului, învinse și fără a mai putea amenința vreun musulman.

În iunie 1999, bin Laden a fost adăugat pe lista FBI a Primelor Zece Cele Mai Căutate Persoane, fiind oferită o recompensă de 5 milioane de dolari. Bin Laden are o mobilitate extraordinară. În timpul când se afla în Afghanistan, a putut să-și ascundă deplasările față de 50 de ofițeri speciali SUA care lucrau exclusiv pentru a-i identifica traiectoria, variind în mod constant stilul de deplasare. A jonglat cu numărul de vehicule din convoiul său și a schimbat tipul vehiculelor. Uneori își lăsa anturajul să aștepte ore, alteori doar minute. Începând din 11 septembrie, oficialii SUA au fost mai hotărâți decât oricând să îl găsească, totuși prea puține lucruri s-au aflat despre deplasările sale. Se crede că doar 20 de gărzii devotate știu exact unde se află, care însă sunt hotărâte mai curând să moară decât să dezvăluie unde se află șeful lor.



EVENIMENTE CARE AU SCHIMBAT LUMEA

În timpul războiului din Afghanistan, părea imposibil că va reuși să supraviețuiască ambuscadelor sistematice de pe colinele Tora Bora, și totuși a scăpat. Ultima oară când s-a auzit despre el în mod sigur era în apropiere de granița cu Pakistanul. Majoritatea analiștilor cred că acum se găsește în Pakistan.

Organizația lui bin Laden este meticuloasă în ceea ce privește metodele de organizare. Operațiunile sunt planificate cu luni sau chiar cu ani înainte. Locurile unde vor avea loc sunt adesea studiate cu grijă cu ajutorul cercetărilor de teren. Încercarea de asasinare a președintelui Egiptului, Hosni Mubarak, din 1995, de la Addis Abeba s-a bazat pe supravegherea metodelor de securitate folosite de Mubarak în Etiopia, cu doi ani mai devreme. Atacatorii cu bombe ai ambasadei est-africane au dat telefoane de amenințare credibile, dar false ambasadelor și apoi au observat reacția acestora; a fost o operațiune planificată în decurs de cinci ani.

Atacurile teroriste sunt relativ ieftine. S-a estimat că atacul asupra World Trade Center din 1993 a costat al-Qaida 18.000 de dolari, excluzând 6000 de dolari, convorbiri telefonice neplătite. Cândva s-a presupus că imensa avere personală a lui bin Laden i-a permis finanțarea acestor proiecte luxuriante, dar lucrurile nu stau așa. Avera lui personală nu este atât de mare pe cât se credea cândva, deși numără totuși câteva zeci de milioane de dolari, iar operațiunile sale sunt relativ necostisitoare.

Firește că americanii sunt dezamăgiți că nu l-au putut prinde sau ucide pe bin Laden, dar câteva dintre oficialitățile importante din al-Qaida au fost eliminate, închise sau reținute. De asemenea, s-a reușit demontarea câtorva atacuri planificate, însă mândria acestor reușite a scăzut considerabil după catastrofa din 11 septembrie 2001. Recent, exploziile unor bombe într-un metrou din Madrid, în martie 2004, când 199 de oameni au fost uciși, și exploziile altor bombe în metrou și autobuz din iulie 2005, din Londra, în care 56 de oameni au fost uciși, ne amintesc cu tristețe că bin Laden este încă o forță de care trebuie să ținem cont*.

Lucrul care nu va fi nicicând uitat despre această creatură care a apucat-o pe cărări greșite este acela că poartă răspunderea ultimă pentru

* Osama bin Laden a fost capturat și ucis de trupele americane de comando, la 2 mai 2011. (n.red.)

V. LUMEA MODERNĂ



atacurile asupra clădirilor World Trade Center și Pentagon din 11 septembrie 2001, atacuri în timpul cărora peste 3000 de oameni nevinovați au murit în mod inutil.

Atacul din 11 septembrie a schimbat lumea în mod semnificativ. A devenit un loc în care traiul este mult mai periculos, înspăimântător și nesigur. Există o anumită doză de ironie în felul în care s-a desfășurat istoria în ultimii 50 de ani. O mare parte din acel timp, am trăit într-o lume a Războiului Rece, în umbra bombei atomice. Odată cu colapsul vechii Uniuni Sovietice și sfârșitul Războiului Rece, ar fi trebuit să ieșim la lumină. În loc de aceasta, a apărut un nou demon, aruncând o nouă umbră, poate și mai întunecată.

CUTREMURUL din OCEANUL INDIAN (2004)

Ziua de Crăciun a anului 2004 s-a sfârșit în mod pașnic, dar nu mult după miezul nopții avea să se petreacă cel mai mare dezastru natural al timpurilor moderne. Un văr de-al meu, care întotdeauna petrece Crăciunul cu noi, brusc și complet din senin, a început să vorbească despre tsunami. În acel moment, în după-amiaza Crăciunului, mi s-a părut că este un pic deplasat. Privind în urmă, mă întreb dacă nu a fost una din acele intuiții bizare pe care le au unele animale imediat înaintea unui cutremur; pare să fie în mod cert o premoniție.

La ora 12.59 GMT¹ în ziua de 26 decembrie, pe fundul mării, la 150 de kilometri vest de insula Sumatra, s-a dezlănțuit un cutremur de pământ colosal, atunci când două plăci tectonice au alunecat una peste cealaltă de-a lungul unei falii de 250 de kilometri lungime. Cutremurul a înregistrat 9,1 grade pe scara Richter, fiind cel mai mare de la cutremurul Anchorage din 1964 și al patrulea de când a început să se înregistreze magnitudinea cutremurelor, în 1899. Energia eliberată de cutremurul din Sumatra este echivalentul detonării a 190 de milioane tone de TNT.

¹ GMT sau „Greenwich Mean Time” (engl.) este ora meridianului Greenwich (meridianul zero). (*n. trad.*)



EVENIMENTE CARE AU SCHIMBAT LUMEA

Cele două plăci tectonice care au alunecat una peste cealaltă erau platforma australo-indiană și platforma eurasiatică. În general, plăcile care formează scoarța Pământului se mișcă imperceptibil, cu viteze în jur de 5 cm pe an, care este viteza cu care cresc unghiile. Platoul australo-indian se mișcă spre nord cam cu această viteză față de platoul eurasiatic, iar linia care le separă pe cele două trece de la nord la sud chiar la vest de Sumatra. Dar mișcarea nu este uniformă. Imensele lespezi de stâncă se apasă una de alta prin frecare vreme de zeci de ani, presiunea dintre ele crescând până când în cele din urmă ajung să sară una peste cealaltă. În cutremurul din 26 decembrie 2004, presiunea se acumulase progresiv timp de peste 100 de ani. Centrul marelui cutremur a fost granița acelorași plăci tectonice ca și în cazul mării eruptii a Tobei, petrecută cu 75.000 de ani în urmă și la doar 160 de kilometri distanță de marele crater uitat, lăsat de vechea erupție. Banda Aceh și celelalte orașe de pe coastă distruse de dezastrul din 26 decembrie erau așezate într-un inel în jurul craterului Tobei. Această carte începe cu un eveniment deschizător al unei epoci, care a schimbat lumea, care a zguduit literalmente lumea, petrecut în nordul insulei Sumatra; și se încheie cu un altul, petrecut în același loc.

Lespezi de rocă de 2 kilometri lungime s-au desprins din striatiile fundului oceanic și au fost împinse până la 10 kilometri printr-un fel de alunecări subacvatice produse de cutremur. Fotografiiile făcute de o navă britanică aflată în recunoaștere prezintă ceea ce observatorii au descris drept un „peisaj extraterestru”. Bucăți de rocă mari cât St. Mary din insulele Scilly erau prăvălite de pe creste și prin câmpii pe fundul mării cu 150 de kilometri pe oră.

După cutremur, Sumatra se afla în alt loc; se mutase cu 40 de metri spre sud-vest, împreună cu lanțul de insule de pe coasta sa vestică. De o parte și de alta a graniței lor, plăcile tectonice se deplasaseră 20 de metri pe verticală una față de cealaltă.

Cutremurul a fost în sine un eveniment major. A durat 10 minute, în vreme ce majoritatea cutremurelor durează doar câteva secunde. Au existat multe replici, cu epicentre împrăștiate de-a lungul graniței plăcilor, de la Sumatra spre nord, iar unele replici au înregistrat peste 7 grade pe scara Richter, fiind ele însele niște evenimente majore. Cutremurul care a provocat cei mai mulți morți din istorie se pare că a

V. LUMEA MODERNĂ



avut loc în China cu 400 de ani în urmă, când seismul din Shansi din anul 1556 a omorât 830.000 de oameni.

Dar, în mod surprinzător, nu acest gigantic cutremur din regiunea Sumatrei a cauzat morțile și distrugerile din bazinul oceanului Indian în ziua de 26 decembrie 2004 – ci tsunamiul pe care l-a declanșat. Dezastrul submarin a creat haos pe fundul oceanului și în timpul cutremurului una dintre plăci a fost propulsată în sus 20 de metri sub apă în câteva secunde, împingând astfel un volum imens de apă în sus, iar apoi spre exterior, la suprafață; acest fenomen a declanșat tsunamiul.

Cutremurul s-a întâmplat chiar cu puțin timp înainte de ora 1 a dimineții și doar cu 8 minute mai târziu a fost înregistrat de instrumentele seismografice din Australia. Seismologii australieni au alertat imediat Centrul de Avertizare pentru Tsunami al Pacificului din Hawaii în legătură cu cutremurul, din cauza pericolului posibil de tsunami. La doar 7 minute după aceea, Centrul de Avertizare din Hawaii a trimis un buletin alertând toate statele membre participante la Sistemul de Avertizare pentru Tsunami al Pacificului. Din păcate, sistemul nu cuprindea și oceanul Indian. India, Sri Lanka, Thailanda și Insulele Maldive nu erau printre statele membre, astfel încât, în mod extraordinar, acestea nu au fost informate despre tsunamiul iminent. La 3.30 a.m., Centrul de Avertizare a auzit despre tsunamiul din oceanul Indian, nu prin intermediul propriilor instrumente științifice, ci prin internet, unde se transmiteau deja primele știri despre victimele din Sri Lanka. În acel moment, zeci de mii de oameni se înecaseră deja din cauza tsunamiului despre care oamenii de știință știuseră că va fi generat de cutremurul de pe fundul oceanului. Drept explicație, a fost invocată lipsa unui sistem de avertizare formal, însă acest lucru nu explică lipsa unei avertizări informale.

Oamenii de pe insula Simeulue, situată foarte aproape de epicentru, au simțit forța marelui cutremur și s-au grăbit spre dealuri, așteptându-se să urmeze un tsunami. Au avut dreptate și au fost în siguranță acolo. Dar nimeni altcineva din întreg bazinul oceanului Indian nu a avut niciun fel de avertisment și nu și-a luat niciun fel de măsuri de precauție. Victimele au fost toate luate prin surprindere – cu excepția unei singure plaje din Phuket. Acolo, o fetiță de zece ani din Marea Britanie, Tilly Smith, a aplicat ceea ce învățase la școală, într-o lecție de geografie. Învățase că imediat înainte de un tsunami, apa se retrage pe o distanță



EVENIMENTE CARE AU SCHIMBAT LUMEA

mare. Tilly a văzut marea retrăgându-se și a știut ce însemna acest lucru. Ea și familia ei au reușit să-i convingă pe toți cei aflați pe plajă să fugă spre zonele mai înalte și astfel au fost toți evacuați, aflându-se în siguranță în momentul în care a sosit tsunamiul. Dar pe multe alte plaje, oamenii au fost intrigați să vadă cum marea se retrăgea 2 kilometri sau mai mult și s-au dus pe fundul apei să privească sau să prindă peștii eșuați; puțini din cei care au procedat astfel au supraviețuit. Ce bine ar fi fost dacă mai mulți oameni ar fi procedat ca Tilly Smith. Ea a considerat cunoștințele dobândite în școală ca fiind conectate cu ceea ce vedea petrecându-se sub propriii ochi, a înțeles și s-a arătat gata să pună în practică ceea ce știa. A observat și a făcut uz de conexiuni.

Din epicentru, valul ucigaș a călătorit spre exterior într-o serie de uriașe valuri concentrice ovale. Acestea au călătorit prin larg cu o viteză enormă, în jur de 800 de kilometri pe oră, dar ca valuri foarte largi, prea largi pentru a putea fi observate. Sateliții care treceau pe deasupra le-au măsurat înălțimea și aceasta nu depășea o jumătate de metru. Pe măsură ce se apropiau de coastă, valurile încetineau și apa se aduna în valuri-turn de 30 de metri înălțime, care încă se deplasau cu o viteză periculoasă de 50–60 de kilometri pe oră. Valurile care au lovit Aceh, provincia din nordul Sumatrei situată cel mai aproape de epicentru, au lovit orașele și satele costiere cu o forță inimaginabilă, volume uriașe de apă năvălind peste țarm spre interiorul insulei, ducând cu ele un vârtej de ruine. Oamenii care au fost prinși de tsunami au fost izbiți de clădiri și copaci și în multe cazuri uciși de ruinele care fuseseră dislocate de ape.

Întâi Aceh în Sumatra, apoi Thailanda și Myanmar (Birmania), apoi Sri Lanka și India au fost lovite de tsunami. Valurile s-au extins tot mai mult, ajungând în cele din urmă în Maldive, Somalia, Kenya și Tanzania. Chiar dacă tsunamiul a lovit în momente diferite, în locuri diferite, nimeni nu a primit niciun avertisment. Nici măcar în Maldive, dincolo de Sri Lanka și India, nu a existat niciun avertisment.

Zona cel mai rău afectată a fost provincia Aceh din nordul Sumatrei. Orașul Banda Aceh din extremitatea nordică a Sumatrei a fost ras de pe pământ, și la fel au fost orașele Meulaboh și Calaya de pe coasta vestică. Inevitabil, cel mai mare număr de morți a fost în țara situată cel mai aproape de epicentru cutremurului, de sursa tsunamiului, în Indonezia

V. LUMEA MODERNĂ



murind 126.000 de oameni; următoarea țară ca număr de morți a fost Sri Lanka, unde au pierit 30.000 de oameni. De-a lungul coastei africane, unde valurile au fost cu mult mai joase, pericolul a fost mult mai redus; se estimează că a murit numai o persoană, în Kenya. Moartea cea mai îndepărtată provocată de tsunami avea să fie la Port Elizabeth, în Africa de Sud, la 8000 de kilometri de epicentru și 16 ore din momentul cutremurului – am putea zice, un timp suficient de lung pentru ca avertismentul de a sta departe de plaje să ajungă pretutindeni de-a lungul coastelor oceanului Indian. Tsunamiul s-a propagat prin oceanul Pacific și chiar a fost detectat în Chile și Mexic, unde au existat valuri cu 2 metri mai înalte decât era normal.

Mulți au fost înmormântați sub ruinele purtate și depozitate de tsunami. În februarie 2005, încă erau scoase de sub ruine câte 500 de cadavre pe zi. Misiunea găsirii și identificării corpurilor adesea mutilate și descompuse a fost extrem de grea. Multe corpuri au fost târâte în mare atunci când forța valurilor uriașe s-a epuizat și imensul volum de apă s-a retras înapoi în ocean; acestea nu vor mai fi găsite niciodată. Nu se va ști niciodată cu certitudine câți oameni au murit în total, dar se estimează că în jur de 250.000. Un sfert de milion de oameni șterși de pe fața pământului într-o singură dimineață, pe 26 decembrie 2004. O treime dintre cei care au murit erau copii. Acest lucru se explică parțial prin faptul că majoritatea țărilor afectate erau țări sărace, unde rata natalității este încă mare. Dintre copiii care au supraviețuit, mulți au rămas traumatizați. În dezastru au murit de patru ori mai multe femei decât bărbați, probabil întrucât așteptau pe plaje întoarcerea pescarilor din larg sau se aflau în colibele de pe coastă, unde aveau grijă de copii; cu alte cuvinte, aveau cea mai vulnerabilă amplasare posibilă.

Puține lucruri pozitive au rezultat din dezastrul provocat de cutremurul din oceanul Indian. La Mahabalipuram, chiar la sud de Madras, tsunamiul a curățat nisipul de pe fundul oceanic, dând la iveală un oraș de mult uitat, situat la 800 de metri de țărm. Era Orașul Pierdut al Celor Șapte Pagode, datând din timpul dinastiei Pallava a regilor hinduși, cu 1500 de ani în urmă.

Reacția restului lumii față de acest teribil dezastru a fost imediată și de o mare generozitate. Sume mari de bani au fost oferite ca donații de persoane private, eclipsând ajutorul guvernamental. Această reacție s-a



EVENIMENTE CARE AU SCHIMBAT LUMEA

datorat, pe de-o parte, faptului că dezastrul a fost unul în întregime natural și, pe de altă parte, faptului că cei afectați erau membrii unor comunități deja lovite de sărăcie. Dar au murit și 9000 de turiști străini. Producătorul de film britanic lordul Attenborough și-a pierdut trei membri ai familiei. Țara din Europa cu cele mai mari pierderi de vieți omenești a fost Suedia, dar tsunamiul a înghițit oameni din întreaga lume. Fiind un dezastru natural global, tsunamiul din oceanul Indian a fost resimțit, poate în mod singular în ansamblul istoriei umane, ca un eveniment care a determinat omenirea să strângă rândurile.